

LUTHERSK KIRKETIDENDE

TEMANUMMER OM MISJON

INNHold

Når pilene peker nedover / Misjon kirkens periferi eller sentrum? / Gudstjeneste og misjon / Fra Edinburgh 1910 til Edinburgh 2010 / Fra bokfronten

SØNDAGSTEKSTEN

2. søndag etter Kristi åpenbaringsdag - Arnt H. Jerpstad
Vingårdssøndagen - Rolf G. Heitmann
Såmannssøndagen - Knud Jørgensen

Menighetsmarkedet er ikke helt som andre marked

Når pilene peker nedover

Statistikk forteller oss den usminkede sannhet og lyver over en lav sko. Statistikk påstår det meste og forklarer ingenting. Statistikk begeistrer når pilene peker oppover og gjør oss inn-

bitte og selvransakende når pilene peker nedover. Kirkestatistikk er ikke annerledes enn annen statistikk. Hvilken betydning tillegger vi piler som peker i den ene eller andre retning?

På slutten av 80-tallet var jeg prest i en middels stor luthersk menighet i Iowa i USA. I ett år var jeg denne menighetens eneste prest, mens min amerikanske kollega overtok min tjeneste i Norge. Det gikk fint. Men den første uka meldte 2 aktive barnefamilier seg ut av menigheten, og den norske gjestepresten ble nervøs. Har jeg allerede klart å gjøre et så dypt inntrykk at folk melder seg ut? Hvordan skal dette gå? Forklaringen var ikke fullt så dramatisk, i hvert fall ikke for meg. Men i USA lærte jeg en sensitivitet for statistikk, som det tok mange år å avlære igjen. I en kirkevirkelighet der medlemstall og gudstjenestedeltakelse kunne leses direkte over i budsjetter og handlingsrom, ble jeg i en tidlig fase av dette året plagsomt opptatt av tallenes tale.

Virkeligheten i Den norske kirkes menigheter har i økonomisk forstand vært relativt skjermet for statistikkens variasjoner. Men både bispedømmer og enkeltmenigheter har merket virkninger av nødvendige nedskjæringer, enten de skyldes manglende bevilgninger eller manglende budsjettstyring. I høst har ledere i Storsalen delt sin bekymring over tilbakegang i Vårt Lands spalter. Flere misjonsorganisasjoner må skjære ned på virksomheten og si opp ansatte. Den kirkelige årsstatistikk viser at det totale antall gudstjenestedeltakere i Den norske kirke har gått ned hvert år de 3 siste årene. De nærliggende spørsmålene dukker opp som en automatisk refleks: Hvem sin skyld er dette? Hva gjør vi feil? Det er ikke det som er tema i denne lederartikkelen. Spørsmålet er mer knyttet til de teologiske og psykologiske sidene ved å oppleve stillstand eller nedgang i virksomheten. Hvordan virker det inn på en menighets liv at færre kommer til gudstjeneste eller melder seg til frivillig tjeneste? Og hvordan skal en pastoral leder tolke og leve med statistisk tilbakegang?

Nå er dette neppe først og fremst et interessant akademisk spørsmål. Jeg vil tro at de fleste som leser dette har en resonans for det smertefulle i denne ettertanken. De fleste av oss har et ønske om å lykkes i det vi driver med. Når det vi driver med, i tillegg handler om noe så viktig som Guds rike, blir motgang og nederlag temmelig personlige og eksistensielle

erfaringer. De færreste blir utbrent på vei mot toppen. Langt flere merker de vonde symptomene når en suksess skal gjentas eller forbedres ytterligere. De gode historiene blir fortalt på prostilagsmøtene. De dårlige historiene blir fortalt hos arbeidspsykologen eller i sjelesorgens rom.

- *Menighetsmarkedet er ikke helt som andre marked.* Kampen om markedsandeler for tannkrem er beinhard. De ulike produsenter kjemper hardt om å øke sin andel. Men fra et tannhelsesynspunkt er det viktigste at mange og helst alle bruker tannkrem. Om tilbakegangen i Storsalen skyldes at menighetens tidligere medlemmer av ulike grunner feirer gudstjeneste et annet sted for tiden, så er det et større problem for menigheten enn det er for kirken. Vi deler et oppdrag mer enn vi kjemper om et marked.

Å ta ansvar er ikke det samme som å ta skyld eller ære

- *Å ta ansvar er ikke det samme som å ta skyld eller ære.* Når egne eller andres barn opplever seire eller nederlag i livet, har jeg mange ganger sagt til meg selv og andre: Ta mindre skyld og mindre ære for hvordan det går. Foreldreoppgaven består ikke i å framelske suksess. Den består bare i å elske. Når menighetslivet blomstrer eller visner, er mitt ansvar som leder å være trofast i min kjærlighet og tjeneste.

- *Vinden blåser dit den vil.* Det er noe prinsipielt uforutsigbart ved Gud kirke. Selv om den går mot fullkommenhetens vår, har alle veikart fram dit et grunnleggende forbehold. Framgang er ikke alltid uttrykk for at man gjør alt rett. Tilbakegang er heller ikke alltid uttrykk for at man gjør det meste galt. Mennesker vendte seg bort fra Jesus. Kirkehistorien er full av historier om vekst og fall, piler i alle retninger. Men vi vender oss ikke bort fra Jesus, for han har det evige livs ord.

Dette nummeret av LK er et temahefte om misjon. Også i misjonssammenheng er fokus ofte på framgang og vekst. Erfaringer som peker i motsatt retning, skyves ofte under teppet. Men misjon handler dypest sett ikke om kirkens suksesser, men om å være sendt av Gud. Det er Guds misjon, ikke vår. Den forestående julehøytid vitner om en pil som peker nedover. For når vi strever oss oppover, kan det hende vi ikke oppdager at vi møter Gud på vei i

motsatt retning. Det går nedover med Gud. Konsekvent og innstendig trapper Gud ned. Når vi søker i det høye, lar han seg finne i det lave.

SJUR ISAKSEN
sjur.isaksen@mf.no

*Redaksjonen ønsker alle våre lesere,
bidragsyttere, annonsører og andre
kontakter en velsignet Kristi Fødselsfest
og alt godt for det nye året.*

Misjon kirkens periferi eller sentrum?

AV KNUT HALLEN, DAGLIG LEDER SMM, knut.hallen@kirken.no

Edinburgh 1910-2010

2010 er 100-årsjubileet for misjonskonferansen i Edinburgh 1910. Den var på mange måter startpunktet for moderne økumenikk og verdens-evangelisering. Hvorfor er dette interessant? Fordi det gir en kjempesjanse til å oppdatere vår forståelse av misjon og kirkens situasjon i verden. Og det er nødvendig hvis vi ønsker å være Guds medarbeidere, i Guds kirke og misjon i Guds verden!

I dette temanummeret om misjon gir bl.a. Knud Jørgensen en nyansert og bred innføring i dagens globale situasjon i lys av de siste 100 års utvikling etter Edinburgh 1910. Jørgensen står sentralt i den verdensvide Edinburgh-feiringen som vil ha begivenheter og konsultasjoner i mange land, også i Norge. Mer enn å skue bakover skal jubileet løfte fram dagens utfordringer i tilsvarende overgangsperiode: "Fokus vil være på det globale Sør fordi det er der kristentroens tyngdepunkt er i 2010. Siden 1910 er misjonsbevegelsen blitt en bevegelse 'from everywhere to everywhere', og kanskje det er det største som er skjedd: Den vestlige kristenheten (Christendom) er blitt til et globalt Guds folk," skriver Jørgensen.

Dette er det viktig at menighetene får del i. Prester og kirkelige medarbeidere har god erfaring i å drive folkeopplysning. Nå trengs det på misjonsområdet. Kirke og misjon er ikke to ulike ting, men hører uløselig sammen. Det handler om å ta del i Guds arbeid i og for vår verden. Det handler om at vi som døpte og som kristne aldri kan ha nok med oss selv, fordi vår Herre ikke har det. Den bredt sammensatte 100-årsmarkeringen av Edinburgh 1910 synliggjør dette. Arrangør er: Areopagos, Mellomkirkelig Råd/SMM, Norges Kristne Råd, Egede

Instituttet og NORME (Norsk Råd for Misjon og Evangelisering).

Sett av følgende datoer:

- 7.-9. sept. 2010 "Transforming mission/misjon til forandring", konferanse i Oslo, antagelig i Templet. Mellomkirkelig råd legger sitt møte til denne konferansen; NORME (Norsk Råd for Misjon og Evangelisering) legger sin årlige konferanse inn i dette; biskopene i DnK er invitert; Norges Kristne Råd er aktivt med etc. Dette favner m.a.o. bredt, og fokuset er sentralt. Få med noen fra menighetsrådet eller misjonsutvalget og bli med!

- 8. september på kvelden blir det en bred økumenisk ungdomsfeiring, U-2010 i Filadelfia i Oslo, som en del av hele konferansen. Det blir også katolsk deltagelse (bl.a. et filippinsk lovsangsband), sammen med pinsevenner, ACTA og NMSU. Nevn det allerede nå for ungdom i menigheten.

En "Sør evaluering av norsk misjon og kirke" ("Sør", dvs. det globale Sør) er hovedfokuset for den norske feiringen (se Knud Jørgensens artikkel). Vi håper i denne forbindelse å kunne lage et lite samtaleopplegg til landets menigheter rundt de viktigste punktene "Sørgruppen" utfordrer oss på. Denne gruppen representerer nå majoriteten av kristne i verden. Trenger vi ikke å lytte mer til det de har å si oss?

Åpenbaringstid - utvid misjonsforståelsen i menigheten!

Åpenbaringstiden er en særlig misjonstid i kirkeåret og i år har de 6 SMM-generalene stått for tekstgjennomgåelsen. Mange menigheter har også tradisjon for å planlegge spesielle

”misjonsgudstjenester” i denne tiden, med særlig fokus på internasjonal misjon. Vi trenger dette fokuset! Og samtidig vil vi i dette temanummeret vise at misjon favner dypere, til den grunnleggende forståelsen av hva kristen gudstjenestefeiring er. Gudstjeneste er dypst sett misjon. Dette redegjør professor Thor Strandenes for i sin innsiktsfulle artikkel.

Misjon på Kirkemøtet

Misjon og det misjonale perspektivet er i ferd med å rykkes inn i sentrum av kirken igjen. Det er for eksempel gledelig at Kirkemøtet fikk høre foredrag av den englikanske biskop Steven Croft over det spenstige temaet ”The Mission of the Triune God Shaping Congregations Today - Working towards a Mission-shaped Church”. Her var det mange innspill som kan være med å gi retning når vi i forbindelse med de pågående reformer egentlig jobber med ett grunnleggende spørsmål: Hva er kirken? Biskop Croft minnet om at den treenige Gud først og fremst er misjonens Gud: Den som sender. Misjon betyr jo sendelse. Gud som Far sender Sønnen, Faderen og Sønnen sender Ånden, og Faderen, Sønnen og Ånden sammen sender kirken, ifølge Joh 20,21: ”Som Far har sendt meg sender jeg dere!”

Å være kirke handler altså både om å være sendt til verden og samlet i fellesskapet med den treenige Gud. (Se Crofts foredrag på kirken.no)

Det er også interessant å se KM-saken ”innvandrere og menigheten” i et misjonalt perspektiv. Majoriteten av innvandrere som kommer til Norge, er kristne. De kommer bl.a. fra mange av de kirkene som er norsk misjons samarbeidskirker. I stedet for å tenke på innvandrere som diakonale objekter bør vi vende oss til å se mange av dem som misjonale subjekter. Kristne fra andre land kan bli en fornyelse for kirken vår hvis vi slipper dem til og inviterer til samarbeid. Statistikk til ettertanke: Det er nå flere innvandrere enn etniske nordmenn som går til gudstjeneste i Oslo på en vanlig søndag.

Så la oss ta inn den nye virkeligheten, dette nye misjonsparadigmet som endrer vår kirkeforståelse. Det er ikke fra vesten til resten. Vi trenger hverandre i Guds misjon for hele hans vakre men forslåtte verden!

SMM - allsidig misjon som vil involvere alle!

Som en del av DnK har din menighet gjennom SMM-samarbeidet del i et spennende og allsidig fellesskap. SMM representerer både et landsdekkende - med misjonskonsulenter og regionale råd i bispedømmene - og et verdensvidt nettverk - med 6 organisasjoners samarbeid med søsterkirker i alle verdensdeler. Gjennom dette samarbeidet drives det bl.a. internasjonal diakoni, forsoningsarbeid og leder-/menighetsutvikling.

Vår logo ønsker å uttrykke at misjon handler om 2 bevegelser:

- 1) Gjensidig utveksling av erfaringer/ressurser, pilene mellom nord og sør
- 2) Sammen som en global kirke ønsker vi å nå videre ut i Guds misjon.
- 3) Med den grønne fargen vil vi si: Guds Misjon handler om helhet og inkluderer alt Guds skaperverk.

De fleste menigheter har inngått en misjonsavtale med en eller flere organisasjoner.

Begynnelsen på en ny menighetsrådsperiode kan være en flott anledning til å ta fram misjonsavtalen på nytt og drøfte hvordan denne kan være et verktøy for å utvide misjonsforståelsen til menigheten. Det er viktig at misjon forankres i sentrale organ i menigheten og ikke tillates et liv i periferien. Ønsker din menighet støtte og innspill på dette? Kontakt misjonskonsulenten i ditt bispedømme for en prat/besøk, eller ta direkte kontakt med den aktuelle misjonsorganisasjonen.

Du finner oss og mange ressurser til bl.a. bruk i gudstjeneste og trosopplæring på den nylig oppstartede nettsiden www.menighetogmisjon.no, eller klikk på SMM-logoen på forsiden av www.kirken.no.

På nettsiden vår finner du også en oversikt over misjonskonsulentene i bispedømmene og direkte linker til de 6 SMM-organisasjonene.

Vi ønsker å være en link mellom kirke og misjon. Bruk oss!

Guds fred og uro

*Knut Hallen
daglig leder SMM*

SMM en link mellom kirke og misjon

www.menighetogmisjon.no

Nyhet!

Kirkelig årskalender 2010

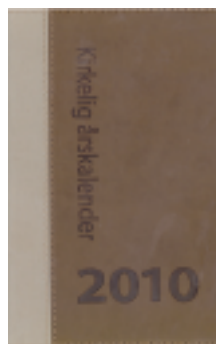
Ny, tiltalende design!

Skreddersydd for kirkelige medarbeidere!

- Kirkeårstekster
- Ord for dagen
- Merkedager
- Adresser
- Årsstatistikk

Og søndagen tilbake på plass!

Kan kjøpes i bokhandelen eller på vår hjemmeside
www.lutherforlag.no - postkasse@lutherforlag.no

Kr 128,-

Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

Gudstjeneste og misjon

AV THOR STRANDENÆS, PROFESSOR I MISJONSTELOGI, MISJONSHØGSKOLEN

Innledning

Å redegjøre for forholdet mellom gudstjeneste og misjon er en omfattende oppgave. Tematikken angår nemlig ikke bare spørsmål om hvordan man tilrettelegger for en egen misjons-søndag i kirkeåret, prekener om ytre misjon eller forbønn for og offer til ytre misjon. Den favner dypere, til den grunnleggende forståelsen av hva kristen gudstjenestefeiring er. Derfor vil tematikken her bli behandlet med større bredde enn det man kanskje kan forvente når man leser tittelen "Gudstjeneste og misjon". Plasshensynet tilsier at det ikke er mulig å behandle alle aspekter ved temaet like grundig. For den som er interessert i å studere forholdet mellom gudstjeneste og misjon nærmere, kan det være av interesse å lese det jeg har skrevet i andre sammenhenger, hvor jeg har behandlet tematikken mer utførlig.¹ Og dette bidraget bygger blant annet på dette.

Kristen gudstjeneste som en åpen handling.

Det er verd å merke seg at den tidlige kristne kirke valgte ordet *leitourgia* som navn på gudstjenesten. Både i gresk og romersk kultur-sammenheng ble nemlig 'liturgi' (/ 'liturgier') primært benyttet som betegnelse for en offentlig tjeneste - en tjeneste for samfunnet. Som 'liturgi' kunne for eksempel rike borgere bli pålagt å utruste krigsskip eller å sponse idrettskonkurranser. Men de kunne også komme

tvungen i forkjøpet ved frivillig å påta seg en slik 'liturgi', f.eks. for å spare penger. Begrepet 'liturgi' ble videre anvendt om den offentlige tjeneste for gudene. (Arist. *Pol.* 1330 a 13) Da GT ble oversatt til gresk benyttet man 'liturgi' om prestatetjenesten. (LXX 4 Mos 8,25; jf 2 Mos 31,10) Dette finner vi igjen i NT, når Sakarjas prestatetjeneste omtales av Lukas. (Luk 1,23) Tempeltjenesten var pålagt ham fordi han tilhørte presteslekten. Den ortodokse kirke omtaler fremdeles høymessen som *den guddommelige liturgi*. Uttrykket rommer en dobbelhet. Liturgien handler nemlig både om at Gud tjener oss mennesker, og om at vi tjener ham. Da Gud ble menneske i Jesus Kristus, tok han i åpenhet bolig i det offentlige rom - i den bebodde verden - for å tjene hele menneskeheden. (Joh 1, 9-14) Hans tjeneste for oss forplikter oss derfor til å etterligne hans tjeneste, en tjeneste som har som mål at hver tunge skal bekjenne Jesus Kristus som Herre. (Fil 2,5-11) Derfor er gudstjenesten både en tilbedelse i ånd og sannhet (Joh 4,23) og forsamlingen av Kristus-troende som tjener Gud og nesten i åpenhet.

Selv i forfølgelsestider, når kristen gudstjenestefeiring har blitt tvunget under jorden, har det ikke vært vanskelig å finne ut hvor kristne samlet seg. Også under slike forhold er gudstjenesten grunnleggende åpen, selv om frykten for å bli tatt til fange, torturert eller drept, i *praksis* har gjort den mer lukket, for

kortere eller lengre tid.

At gudstjenesteforsamlingen er et *åpent fellesskap*, henger sammen med at kirken er det folk som er 'kalt sammen' (*ekklæsia*) av Gud. I NT står kirken som Kristi legeme i fokus, ikke kirken som institusjon eller et menneskelig byggverk. Og selv når kirken omtales som levende steiner (1 Pet 2,5-10), er den Guds konstruksjon. Dens vegger og tak kan hele tiden utvides og gi plass til nye levende steiner som finner veien til forsamlingen av Kristus-troende. I min misjonærtjeneste i Hong Kong opplevde jeg som skoleprest at barn fra ikke-kristne familier innfant seg til gudstjenesten søndag etter søndag. Der ble de sosialisert, kom til tro og ble senere døpt. Selvsagt fikk de dåpsundervisning, men det var den åpne gudstjenesten i det åpne fellesskapet av Kristus-troende som ledet dem til tro. Tilsvarende har kolleger med erfaring fra islamske samfunn berettet at gudstjenesten ble feiret søndag etter søndag for åpne vinduer og dører. Til å begynne med satte mange mennesker seg ned utenfor og lyttet til bønn, salmesang og preken. Ettersom søndagene gikk, begynte flere og flere av dem å flytte inn i kirken, og snart var flere av dem kommet til tro. Som åpen handling i et åpent fellesskap virker altså gudstjenesten misjonerende. Den er en del av Guds misjon i verden og virker rekrutterende når den feires i henhold til sin egenart. Da er den åpen for mennesker i alle aldersgrupper, av begge kjønn og fra ulike folkeslag og sosiale lag (jfr. Gal 3,28; Fil 2,9-11).

Åpen samling om evangeliet

Spør man en ortodoks prest om hvordan man blir en kristen, er svaret som regel: *ved å delta i den guddommelige liturgien*. Gudstjenesten rommer nemlig troens mysterium og leder mennesker til troens kilde. Dermed er vi kommet til et annet aspekt ved gudstjenesten som gjør at den er prinsipielt åpen: Den inneholder *proklamasjonen av evangeliet*. Da Jesu fødsel ble kunngjort som Frelserens komme, brakte engelen "bud om en stor glede, en glede for hele folket." (Luk 2,10f) Verbet som brukes, *euangelizomai*, betyr å bringe godt nytt / gode nyheter. I sammenheng med Jesu offentlige virke sies det at han proklamerte evangeliet - de gode nyhetene om Guds rike. Han påtok seg

en heroldfunksjon for å gjøre de gode nyhetene kjent for offentligheten. (*kærtyssån to euangelion* - Matt 4,23 parr.) Et tilsvarende oppdrag med å proklamere gode nyheter fikk disiplene av ham etter oppstandelsen. (Mark 16,15) Evangeliet er i sin egenart rettet mot alle og ment å skulle proklameres offentlig. Gudstjenesten, som samlingen om evangeliet og nådemidlene, blir derfor en offentlig forvaltning av disse gavene som Gud har gitt. Den proklamerer Guds ord gjennom tekstlesninger og preken. I dåp og nattverd er evangeliet (fortellingene) et av de konstituerende elementene, sammen med bønn, vann, brød og vin. Men også salmesangen reflekterer og kunngjør evangeliet. Som allerede nevnt ovenfor blir gudstjenesten dermed Guds tjeneste til menneskene (dens *sakramentale* dimensjon), samtidig som den er menneskenes tjeneste for Gud (dens *sakrifielle* dimensjon). Både i Guds tiltale og menighetens gjensvar kommer derfor evangeliet til orde som de gode nyheter som er tiltenkt alle mennesker. Martin Luthers forklaring til budet om å helligholde hviledagen reflekterer derfor nettopp at gudstjenesten er *samlingen om Ordet*. Dette Ordet blir forkynt gjennom lesninger og preken, formidlet gjennom nådemidlene, sunget i salmer og reflektert i bønner og takkoffer. For å føre mennesker til tro, "er det innstiftet en tjeneste med å lære evangeliet og meddele sakramentene." (CA V) Mens den *sakramentale dimensjonen* ved gudstjenesten særlig vektlegger samlingen om Guds gaver til alle, vektlegger dens *sakrifielle dimensjonen* menighetens respons på de samme gavene. Dermed blir gudstjenesten et sentrum for *kristen trosutfoldelse* og vitnesbyrd om Guds nådemidler. Vi tar imot Guds gaver og svarer på Guds tiltale til oss gjennom disse gavene. Alt skjer i full offentlighet, og evangelium og nådemidler tilbys alle. Derfor har bl.a. Den norske kirke et åpent nattverdbord, der Guds nåde tilbys alle. Men nettopp gjennom å være *trosutfoldelse* er gudstjenesten *trosformidling*. Den vitner om den treenige Gud som kilden til kristen tro, om hans frelsesgaver og om at mennesker har tatt imot ham og hans gaver i tro.

Ved siden av å være de kristnes *trosutfoldelse* og *trosformidling* har gudstjenesten også karakter av å være *trosopplæring*.² Gjennom å delta

i gudstjenesten lærer barn, unge og voksne troens hemmeligheter, dens uttrykksformer og verdier. Man ledes i bønn og lærer å be. Man synger salmer og lærer salmene. Man bærer frem takkoffer og lærer samtidig å gi og dele med fattige og nølledende. Man hører Guds ord og lærer det. At gudstjenesten dermed også har en *kateketisk dimensjon*, gjør at den virker opplærende i forhold til både de kristne og ikke-kristne som måtte være til stede.³ Gjennom å være en åpen handling i et åpent fellesskap samlet om evangeliet er gudstjenesten selv *evangeliserende*. Den vitner om evangeliets gaver for alle.

I gudstjenesten gjenfinner vi altså viktige elementer i den såkalte *misjonsbefalingen* (Matt 28,18-20), nemlig dåpen og opplæringen. Gudstjenesten blir slik stedet der alle mennesker kalles sammen til å være kirke (*ekklæsia*), til å samles om evangeliet i åpenhet, og der evangeliet og sakramentene tilbys alle og mennesker gir et gjensvar på Guds tiltale gjennom salmesang, bønn og takkoffer. Dermed blir gudstjenesten så vel *trosutfoldelse* og *trosmidling* som *trosoplæring*. Ved at kristne gjennom gudstjenesten blir synlige og hørlige som kirke, blir også deres tro synlig og hørlig for nesten. Som Kristi legeme synliggjør dermed menigheten Jesus Kristus, sin Herre.

Gudstjenestens sentripetale og sentrifugale dimensjoner

Man har ofte tenkt at vitnesbyrdet for evangeliet i ord og gjerning bare er noe som finner sted i *etterkant av gudstjenesten*. For eksempel blir det henvist til avslutningsordene i den romersk-katolske messen, 'Gå, du er sendt.' (*Ite, missa est*). 'Du' refererer her til kirken som sendes tilbake til tjenesten i verden. Men kirken har ikke forlatt verden når den samles til felles gudstjeneste! For gudstjenesten finner også sted i verden. I den ortodokse kirke omtaler man gjerne diakonien som *liturgien etter liturgien*.⁴ Det er altså en sammenheng her. Enten man samles til felles gudstjeneste eller tjener medmennesker i hverdag og fest med evangeliets ord og gjerninger, bærer man *vitnesbyrd om evangeliet og Guds frelsesgjerninger*. At gudstjenesten har en *sentrifugal dimensjon*, gjenspeiles også i utsendelsesordene i Den norske kirke: *Gå i fred, tjen Herren med glede!*

Man sendes altså tilbake til livet utenom fellesskapets gudstjeneste, ut for å kunngjøre evangeliet og tjene dets Herre. Utsendelsesordene har åpen adresse. Alle som er sammenkalt, sendes også for å vitne om Guds frelse, troende så vel som ikke-troende.

I sin rapport til keiser Trajan skriver Plinius den yngre (år 117) om det inntrykk han hadde fått fra kristen gudstjenestefeiring. Han sier blant annet "at de på en fastsatt dag hadde som vane å samles før dag gry og resitere en hymne antifonisk til Kristus som til en gud." (Plin. Epp. X (ad Traj.), xcvi, 7) Såpass kunne selv en embetsmann finne ut om kristen gudstjenestefeiring. Det viser at den er *transparent*. Et moderne eksempel på at kristen gudstjenestefeiring er åpen og rekrutterende, finner vi i Folkerepublikken Kina. Under Mao Zedongs regime (1949-1978) var offentlig gudstjeneste lenge forbudt og kirken derfor tvunget til å feire gudstjeneste i all hemmelighet. Men gudstjenestefeiring i hjemmene førte mange mennesker til tro og resulterte i den største kirkevekst i Kina noensinne. I dag ser vi fruktene av dette, i både de anerkjente, registrerte kirkene og de (illegale) uregistrerte kirkene - protestantiske så vel som katolske.

Gudstjenestens misjonale egenart og funksjon

I kraft av å være oppstandelsesfest er kristen gudstjeneste misjonerende. Mens påsken feirer Jesu oppstandelse, er hver søndag en påskedag i miniatyr og derfor også en feiring av oppstandelsen og oppstandelseshåpet. Påskefest og søndag har det til felles at de videreformidler engelens glade budskap: "Skynd dere av sted til hans disipler og si: Han er stått opp fra de døde..." (Matt 28,7) Gudstjenesten har derfor en *apostolisk karakter*. Den videreformidler budskapet som ble gitt av engelen, og som apostlene i sin tur vitnet om til andre. (jfr. 1 Kor 15,3-11) Derfor ble søndagen for de første kristne Herrens dag - en oppstandelsesfest. (Åp 1,10; jfr. Did. 14,1; Ign. Magn. 9,1)

Min mangeårige venn og medarbeider, den kinesiske presten Victor Tsu, sa en gang til meg etter et besøk i Norge: "Det som gjorde sterkest inntrykk på meg, var den kristne begravelsen. Der kom den trygge og glade oppstandelsestroen så tydelig til uttrykk i salmesang og tekst-

lesning, preken og bønner. Ja, hele begravelsen var båret oppe av oppstandelsestroen og håpet." Som gudstjeneste bar altså begravelsen vitnesbyrd om troen på Kristi oppstandelse og håpet om oppstandelse til evig liv. Det er i slik forståelse vi må forstå *gudstjeneste som misjon*, nemlig at den formidler apostlenes budskap fritt til alle. På denne bakgrunn blir for snevert å tenke at det bare er gudstjenestens sakramentale elementer som vitner om hvem Gud er, og hva han har gjort for oss. Også dens sakrifisielle elementer vitner om Gud. For å illustrere dette vil jeg i det følgende nevne fire eksempler: salmesangen, forbønnen, takkofferet og gudstjenesterommets kunstneriske utsmykking.

Salmesangens vitnesbyrd

Samtidig som salmesangen takker og lovpriser Gud for hans velgjerninger, bringer den vitnesbyrd om disse til alle i gudstjenesten - kristne så vel som ikke-kristne. Jeg har selv opplevd hvordan den fulltonende salmesangen i den gassisk lutherske kirke har sunget troen på Jesus inn i mitt hjerte. Som barn satte jeg særlig pris på at takkofferet alltid var ledsaget av lovsang. Og fordi vi fikk gå frem med våre gaver flere ganger, ble det rikelig anledning til salmesang! Dessuten gjorde det inntrykk på meg at gasserne kunne salmene utenat, og flere av disse ble snart en umistelig del av min salmeskatt. Hymner og salmer var en integrert del av oldkirkens gudstjenestefeiring (jf Ef 5,19f; Kol 3,16f), et ekko av den himmelske lovsang. (Joh Åp 7,9-12) Gjennom århundrene har salmesangen i den kristne virket tiltrekkelige både på kristne og ikke-kristne. Slik er det fremdeles. Og mange som først søkte til gudstjenesten på grunn av salmesangen, kom siden til tro.

Forbønnens vitnesbyrd

Når menigheten takker Gud og ber for skaperverket, kirken og verden, viser den seg samtidig som åpen. Dens gudstjeneste er både *representativ* og *stedfortredende*. Dette kommer for eksempel til uttrykk i Svein Ellingsens salme, "Vi bærer mange med oss i dag når vi går frem" (*Norsk Salmebok* nr. 657). Det at en i gudstjenesten ber for kirken, verden og skaperverket, er et vitnesbyrd både om Guds kjærlig-

het og miskunn og om at menigheten deler hans omsorg og bryr seg. Dette har vært karakteristisk for kristen gudstjenestefeiring like fra oldkirken. Å be for alle mennesker, konger og alle som har høy stilling, ses i sammenheng med at Gud vil at alle mennesker skal bli frelst og lære sannheten å kjenne. (1 Tim 2, 1-4) Samtidig blir forbønnen et vitnesbyrd om at det er én Gud, og én mellommann, Jesus Kristus, han som ga seg selv som løsepenge for alle. (v 5f)

Takkofferet som vitnesbyrd - en gudstjeneste

Paulus skriver til de kristne i Korint at de hver søndag skal legge til side penger. Disse skal senere gis til de fattige i Jerusalem. (1 Kor 16,1-4; 2 Kor 8-9) Denne givertjenesten kaller han for 'liturgi', en gudstjeneste. (2 Kor 9,11-14) Og han forutsetter at offergavene i neste omgang vil føre til at mennesker takker Gud. (v 11 og 13) Også andre steder i NT ser vi sammenhengen mellom diakonal omsorg for fattige og nødlidende og gudstjeneste og tilbedelse. (Matt 5,23f; Jak 1,27) Dette anliggendet videreføres av De Apostoliske Fedre som også fremhever sammenhengen mellom menighetens offergaver og dens gudstjeneste. (Did 4,5-8; Ign Smyr 6; Barn 3,1-5; 19,8f; 2 Klem 16,4) Tradisjonen med å ofre gaver til fattige og nødlidende har siden fulgt den kristne kirke. Takkofferet i gudstjenesten blir dermed både *takk til Gud, omsorg* for andre og *vitnesbyrd* om hva kristen tro fører til, et vitnesbyrd som også kan føre mennesker til tro.

Vitnesbyrdet slik det fremstår i rammen for gudstjenesten

Da storfyrste Vladimir av Kievs utsendinger kom tilbake fra Hagia Sofia-kirken i Konstantinopel, utbrøt de: "Vi visste ikke om vi var i himmelen eller på jorden. Slik herlighet og skjønnet fins ikke noe sted på jorden. Vi kan ikke skildre det. Vi visste bare at der er Gud midt blant menneskene." Det var blant annet på denne bakgrunn at storfyrsten i år 988 valgte å gjøre den ortodokse tro til samlende religion for sitt folk. Drama, dans, kirke-musikk, kirkekunst og andre estetiske uttrykksformer har gjennom tidene stått i liturgi-ens tjeneste. Slik har de også tjent til å gjøre

evangeliet kjent. Allerede pave Gregor den store (590-604) understreket betydningen som *bildene* i kirkerommet hadde for å formidle innholdet i den kristne tro til barn, fattige og enfoldige. For eksempel var 'De fattiges bibel' (*biblia pauperum*), som ble utviklet på 1200-tallet, en billedlig representasjon av de viktigste begivenheter i frelseshistorien. Samme rolle har også ikonene og bildeveggen (ikonostasen) i ortodokse kirker hatt, som mønster for tro og trospraksis.

Men det er ikke bare den estetiske rammen for gudstjenesten som bærer vitnesbyrd om Gud og reflekterer evangeliet. Selv utendørs eller i et fattig hjem uten synlige symboluttrykk kan rammen om gudstjenesten bære et tilsvarende vitnesbyrd. Jeg tenker for eksempel på de kirker, slik som i Kina, hvor menigheten fremstår som en ny, utvidet og inkluderende familie. Når dette er rammen for gudstjenestefeiringen, opplever besøkende seg som velkomne og inkludert, selv om de ikke tilhører menigheten. En slik ramme om gudstjenesten gir uttrykk for den nytestamentlige forestillingen om kirken som Guds familie og de kristne som Jesu brødre og søstre.⁵

Sammen med gudstjenestens sakramentale elementer virker altså dens sakrifisielle elementer *tiltrekkende* på mennesker, fordi begge deler gir vitnesbyrd om Gud. Slik understreker de gudstjenestens dragende eller *sentripetale dimensjon*.

Sammenfattende går det an å peke på noen av de elementer i gudstjenesten som gjør at den har en misjonær karakter:

- Trosbekjennelsen gir et kortfattet uttrykk for troen på den treenige Gud som kirken og den enkelte kristne bekjenner seg til.
- Syndsbekjennelsen er både uttrykk for menneskets tilkortkommenhet og Guds vilje og evne til å tilgi.
- Tekstlesninger, forkynnelsen og sakramentene uttrykker Guds frelsesvilje og deler det glade budskap med alle.
- Salmesangen priser Gud og gjør ham kjent for menneskene.
- Menighetens forbønn for verden viser omsorg, idet den ber for syke, fattige og lidende mennesker, for kjempende og undertrykte og alle som lever med krigens redslar.

- Takkofferet til Gud tilgodeser misjonen, verdens fattige og nødlidende.
- Rammen for gudstjenesten vitner om Guds storhet og bekrefter dens åpne og inkluderende karakter.

Gudstjenestens universelle og kontekstuelle karakter

Ved at kristen gudstjenestefeiring både er økumenisk og lokal, unngår den å bli innkrøkt i seg selv. Fordi den feires i rammen av en verdensvid kirke, beholder den viktige *felleskristne skatter*. Eller som kirkeklokken i Vestre Danmarks forsamling på prærien i Minnesota (inntil 1980-årenes brann) uttrykte det gjennom sin innskrift: "Til Badet og Bordet, til Bønnen og Ordet Jeg kaller hver higende Sjæl." Dåp og nattverd, bønn, Guds Ord, salmesang og takkoffer inngår som *felleskristne elementer* i gudstjenesten. De er å betrakte som et felles kristent lim som knytter den lokale gudstjeneste sammen med gudstjenester i alle land og kulturer verden over. De bidrar til å fremheve kirken som én. At en rekke kirkesamfunn ikke har gudstjenestefelleskap med hverandre, virker selvsagt forstyrrende i forhold til denne enheten, men det blir for omfattende å drøfte dette nærmere her. Det er imidlertid viktig å merke seg at Jesus i sin bønn i Johannes-evangeliet nettopp ber for de kristnes enhet, "for at verden skal tro at du har sendt meg." (Joh 17,21) Også for kristne er gudstjenesten derfor et viktig fellesskap å be om kristen enhet i. Slik bønn bidrar også til at kirken ikke blir innkrøkt i seg selv.

Når det så gjelder gudstjenestens lokale tilknytning - *dens kontekstuelle karakter* - gir den seg uttrykk i bruken av lokalt språk, lokalt tilpassede liturgier, salmer og bønner. Slik sett er gudstjenesten *kulturbekreftende*. Gjennom salmer i oversettelse får dessuten lokalmenigheten tilført viktige vitnesbyrd om kristen tro fra andre språk og kirkelige tradisjoner, som den kan syngre på eget språk. Men enhver kultur inneholder også slike elementer og uttrykksformer som representerer avguderier eller virker dehumaniserende og undertrykkende. I forhold til disse har gudstjenesten en *kulturkritisk funksjon*. I samfunn hvor kvinner, barn eller utstøtte befolkningsgrupper har lav status, representerer gudstjenesten en *mot-*

kultur. Den må som åpent fellesskap nettopp inkludere disse på en slik måte at deres menneskeverd blir respektert og bekreftet. Samlet sett representerer derfor kristen gudstjeneste et alternativ til menneskelig selvopptatthet, isolasjon og egoisme. Den lever i balansen mellom universalitet og kontekstualitet, mellom å være kulturbekreftende og kulturkritisk.

Gudstjeneste og tjenesten i lokal og verdensvid misjon

Gudstjenesten er normalt den sammenheng hvor innvielse til kirkelige tjenester finner sted. Derfor innvies misjonærer og ordineres misjonsprester til sin tjeneste i menighetens gudstjeneste. Videre er det vanlig og naturlig at menighetens forbønn og offer omfatter kirkens utsendinger i andre land og kulturer, også de som er utsendt fra lokalmenigheten. En måte å markere misjonens viktighet på, er å arrangere tematiske gudstjenester om misjon, hvor blant annet menighetens eget (/egne) misjonsprosjekt får oppmerksomhet og kallet til å gi gaver til kirkens misjonsarbeid lyder. Men i de fleste gudstjenester og prekentekster fins det rom for å synliggjøre misjonsdimensjonen ved gudstjenesten. Menighetenes hyrder og herolder må dessuten bestrebe seg på å forkynde evangelietekstene slik at de kaller til omvendelse og tro. I en tid med økende avkristning er forkynnelsen av evangeliet til omvendelse særskilt viktig.

Å virkeliggjøre gudstjenestens misjonale egenart

Så langt har jeg i stor grad lagt vekt på å vise at gudstjenesten ut i fra sin egenart er en del av Guds misjon, og at den derfor selv er misjonerende. Men som kulturuttrykk står alltid kristen gudstjenestefeiring i fare for å degenerere og tape sin misjonale egenart. Er gudstjenesten misjonal av natur, må den også reflektere dette i praksis. Dette medfører at ikke bare kirken som sådan, men også dens gudstjeneste må leve i en konstant *reformasjon*, slik at den ikke opphører å være Guds tjeneste for mennesker, ikke opphører å være en tjeneste for Gud og ikke mister balansen mellom sin økumenisitet og kontekstuelle forankring og mellom å være kulturbekreftende og kultur-

kritisk.

En slik reformasjon innebærer at en må stille kritiske spørsmål til sin egen (kirkes og) menighets gudstjenestefeiring. Det grunnleggende spørsmålet må være: Virkeliggjør vår gudstjeneste sin misjonale egenart? Dette kan brytes ned i underspørsmål, ved at man bruker ovenstående momenter til å prøve gudstjenesten på. Følgende spørsmål vil da være naturlige å stille:

- Fremstår vår gudstjeneste som åpen og inkluderende, og adresserer forkynnelsen på en relevant måte de utfordringer som kristne og ikke-kristne møter i hjem og familie, arbeidsplass og samfunn?
- I hvilken grad representerer gudstjenesten trosutfoldelse, trosformidling og trosopplæring? Videre, møter mennesker i gudstjenesten et kall til omvendelse og tro?
- Finner vi i vår gudstjeneste en god balanse mellom det økumeniske og det kontekstuelle, det kulturbekreftende og det kulturkritiske?
- Uttrykker salmevalg, forbønn og takkoffer i gudstjenesten at vi som menighet er innkrøkt i oss selv eller har salmer, bønn og offer relevans for kristne så vel som ikke-kristne? Frigjør og hjelper de mennesker til adekvat livsmestring? Forholder de seg konkret til problemer i hjem og familier, lokalsamfunn og verdenssamfunn?
- Opplever mennesker at gudstjenesten blir en ressurs for dem i dagliglivet?
- Og på hvilken måte bidrar vår gudstjeneste til å kalle, utruste og underholde mennesker til tjeneste i lokal og tverrkulturell misjon?

Konklusjon

Fordi vi bekjenner oss til en *apostolisk kirke*, står kristen gudstjenestefeiring i tjeneste for det evangelium vi har fått overlevert fra apostlene gjennom århundrene. Som sådan står gudstjenesten i tjeneste for *Guds misjon til verden*. Gudstjenestens egenart er derfor også *misjonal*, fordi både dens sakramentale og sakrifisielle aspekter bærer vitnesbyrd til kristne og ikke-kristne om Guds kjærlighet, omsorg og vilje, og hans evne og vilje til å tilgi og frelse. At gudstjenesten er slik i sitt vesen, forhindrer ikke at den kan korrumpes av menneskelig sviakt, vond vilje og syndige handlinger. Den må der-

for alltid utfordres til å virkeliggjøre det den er, nemlig et åpent, inkluderende fellesskap, som i sitt møte med den treenige Gud blir et redskap til å bringe tilgivelse og frelse, håp og lindring til alle mennesker, lokalt og i hele verden (jf Mark 16,15; Luk 24,46-49).

¹ Se blant annet Thor Strandenæs, "Gudstjenestens misjonerende funksjon : bidrag til en misjons-teologisk bevisstgjøring", *Misjon og Teologi* 3, 1996, 15-35; "Gudstjeneste og kontekst", i: *Veien Videre : Den Nordiske Kristne Buddhistsmisjon 75 År / Ernst Harbakk and Filip Riisager* (red.), [Oslo]: Den Nordiske Kristne Buddhistsmisjon 1997, 60-84; "Gudstjeneste som misjon", *Ny Mission* 2 (2001), 6-31; "Gudstjeneste og misjon" i: Jan-Martin Berentsen, Tormod Engelsviken og Knud Jørgensen (red.), *Missiologi i dag* (2. utg.) Oslo: Universitetsforlaget 2004, 198-219; "The Never Ending Song: The Inculturation and Transculturation of Chinese Hymnody" i: *Mission to the World: Communicating the Gospel in the 21st Century. Essays in Honour of Knud Jørgensen /*

Tormod Engelsviken, Ernst Harbakk, Rolv Olsen and Thor Strandenæs (eds.), (Regnum Mission Studies) Oxford: Regnum Books International, 2007, 146-159.

- ² For en fylldigere redegjørelse for dette, se Thor Strandenæs, "Barn og gudstjeneste. Gudstjenesten som sted for trosutfoldelse eller trosopplæring?" *Prismet* 59 (2008) 1, 3-18.
- ³ For et bidrag om gudstjenestens kateketiske funksjon, se Vidar L. Haanes, "Gudstjenestereform og trosopplæring i en luthersk kirke. Om liturgisk arbeid på Luthers tid og tradering av kristen tro i dag." *Prismet* 59 (2008) 1, 19-29.
- ⁴ Jfr. Ion Bria, "The Liturgy after the Liturgy" i: *Orthodox Visions of Ecumenism. Statements, Message and Reports on the Ecumenical Movement 1902-1992 / Gennadios Limouris* (comp.), Geneva: WWC Publications 1994, 216-220.
- ⁵ Til forestillingen om de kristne som Guds familie, se Karl Olav Sandnes, "A new family : conversion and ecclesiology in the early Church : with cross-cultural comparisons" (Studien zur interkulturellen Geschichte des Christentums Bd. 91), Bern: Lang Verlag 1994.

Nyhet!

Erling Rimehaug

ANSIKT TIL ANSIKT

Kommentarer og refleksjoner om tro, liv og skaperverk som gir dybdeperspektiv til troen, takhøyde høyde over livet og bredde-dimensjon til samfunnsengasjementet.

Lavmælt i formen, velorientert i sak og tydelig på eget ståsted henvender forfatteren seg til sine lesere på en måte som inviterer til ettertanke og dialog.

Kr 348,-

Avenir Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

Fra Edinburgh 1910 til Edinburgh 2010

AV KNUD JØRGENSEN, FUNG. LEDER AV AREOPAGOS, FØRSTEAMANUENSIS II, MF

”One of the most creative events in the history of the Christian church”

Det ble i 1910 holdt en misjonskonferanse i Edinburgh, som satte dype spor i misjon og kirkeliv i det 20. århundre. Konferansen som samlet 1200 misjonsledere, løftet fram temaet ”Verdens evangelisering i dette slektsledd”. Misjons- og studentlederen John Mott satte ord på denne optimismen og var primus motor. Konferansen staket på mange måter ut visjoner for det 20. århundre. Det var ikke første gang en slik ”verdensmisjonskonferanse” ble avholdt - det hadde tidligere skjedd i New York, i 1899. Men det var første gang man hadde et klart, globalt mål. Det var også første gang man på forhånd hadde forberedt seg så grundig, via 8 store studieprosesser og tilsvarende rapporter som grunnlag for samtaler og strategi.

1910 visjonen ble virkerlighet - i dag er det kirke på alle kontinenter

Edinburgh 1910 ble en suksess og skapte misjonsbegeistring i Vesten. For mange av delegatene ble det et møte med en større verden og med en visjon om en global kirke. Sett i et større perspektiv handlet Edinburgh 1910 om ”one of the most creative events in the history of the Christian church” (Kenneth Ross, Edinburgh 2010: Springboard for Mission, 2009). Kan 2010 brukes som en anledning til å feire? Kanskje likefrem til å bekrefte identitet og gjenvinne formål? Denne ”creative event” markerte klimaks for opplysningsstidens store misjonsperiode og misjonsoptimisme. Den ble

samtidig slutten på denne epoken. Også i dag står vi ved slutten av en epoke i misjonen.

1910 handlet, som sagt, om en visjon: Verdens evangelisering i dette slektsledd. På flere måter er denne visjonen blitt virkelighet. Det finnes i dag en kirke på alle kontinenter og blant alle folkeslag. Det bør vi feire!

Samtidig var visjonen altfor farget av vestlig selvtillit og imperialism. Fire år etter brukte de vestlige misjonsland opp all sin energi og optimisme i en krig som var mer destruktiv enn noen gang tidligere. Denne krigen viste seg å ikke være et unntak eller en pause. 1910-deltakerne talte begeistret om de dyktige, freidige og frimodige kristenlederne på konferansen. Men Edinburghs entusiasme og pågangsmot ble ikke ført videre. For de fleste misjonsorganisasjoner betydde det 20. århundre i stedet sterk tilbakegang. Med dette som bakgrunn er det interessant å høre fra skandinaviske deltakere i 1910 (blant andre dansken Ferdinand Munck) at misjonens hovedproblem allerede i 1910 var ”hjemlandets kirker”.

Til tross for tap av frimodighet i vest og nord har århundret bekreftet en av Edinburghs grunnleggende overbevisninger: *At evangeliet kan slå rot i enhver kultur og frembringe frukt i kirke og samfunn alle steder*: Kristentroens vekst i Asia, Afrika, Oseania og Latin-Amerika har overgått selv de mest entusiastiske forventninger fra 1910. Ingen forutså for eksempel veksten i Afrika, eller at Latin-Amerika ville oppleve en karismatisk fornyelse. Afrika ble

sett på som så primitivt at det ville ta et par generasjoner før man her var moden for seriøst disippelskap. Latin-Amerika var ikke til stede i det hele tatt i Edinburgh, fordi de høykirkelige anglikanere anså kontinentet for kristnet av den romersk-katolske kirke. Når tidens misjonsledere kalte 1910 for en "verdensforsamling", er det derfor en sannhet med betydelige modifikasjoner: Tilstede var en liten gruppe fra Asia, én person fra Afrika (bosatt i England), ingen fra Latin-Amerika og ganske få fra Øst-Europa. Resten av de 1200 deltakere var fra Vesten. De fleste var menn.

Samtidig er det sant hva en kjent og respektert Edinburgh-missilog, Andrew Walls, har sagt: "The fact remains that, by a huge reversal of the position in 1910, the majority of Christians now live in Africa, Asia, Latin America or the Pacific, and that the proportion is rising. Simultaneously with the retreat from Christianity in the West in the twentieth century went - just as the visionaries of Edinburgh hoped - a massive accession to the Christian faith in the non-Western world. The map of the Christian Church, its demographic and cultural make-up, changed more dramatically during the twentieth century than (probably) in any other since the first" (The Great Commission, 1910-2010, 2002).

Uten misjonsinspirasjonen fra Edinburgh ville kristentroens fremtid som en verdensreligion ha vært tvilsom, især ettersom troen går tilbake i Vesten.

Behov for bot : Fra vestlig imperialisme til verdensvid kirke

Edinburgh 1910 manglet på mange punkter avstand til vestlig imperialisme. De vestlige "kristne" makter dominerte verden. Denne dominansen lå som et teppe under store deler av konferansens optimisme angående misjonsens sak. Man regnet med at Vestens kirker og organisasjoner ville ta initiativ og ta ansvar for kristentroens vekst. De nye kirker ble betraktet som barn, og man forventet at de ville ha bruk for foreldre i lang tid fremover.

En del av denne nedlatende holdningen og paternalismen lever fortsatt. Her er det behov for bot. Misjon er fra alle steder til alle steder, og kirker i det globale sør har en voksende del av ansvaret.

En feiring av Edinburgh 1910 må derfor erkjenne at Vestens eierskap av misjonens sak må erstattes av en erkjennelse av den verdensvide kirke som base for kristen misjon.

Videre er det behov for å gjøre bot for den aggressive og konfronterende misjonsforståelsen som preget Edinburgh. Man brukte mange krefter på å snakke religionsteologi, men det må samtidig innrømmes at man manglet respekt for mennesker med annen tro. Man brukte et militaristisk og triumfalistisk språk. Man ønsket å feire "the spectacle of the advance of the Christian church along many lines of action to the conquest of the five great religions of the modern world" (Report of Commission VI: The Missionary Message in Relation to Non-Christian Religions). Misjonærene ble kalt "soldater" eller kristne "styrker". I taler og foredrag møter vi ord som *army*, *crusade*, *conquest*, *advance* og *marching orders*. I stedet for denne tonen trenger vi et vitnesbyrd i misjon som preges av "a bold humility - and a humble boldness", slik den sørafrikanske missiologen David Bosch ofte uttrykte det. Vi er vitner, ikke soldater. Misjon blir i økende omfang forstått som "vitnesbyrd" (martyria, witness). Således er temaet for jubileumsfeiringen i Edinburgh i 2010 "Witnessing to Christ Today".

2010: Tyngdepunkt i Sør og misjon "from everywhere to everywhere"

Edinburgh 1910 var et stort misjonsmøte på ett sted. I 2010 vil feiringen bli "polysentrisk" med begivenheter og konsultasjoner mange steder, som Edinburgh, Tokyo, Cape Town, Stuttgart og Latin-Amerika. Allerede i løpet av 2009 har det vært en lang rekke regionale og nasjonale markeringer rundt om i verden. Absolutt alle kristentradisjoner har tatt del og vil fortsatt gjøre det i 2010, også såkalt "indigeneous churches" som for eksempel African Independent/Initiated Churches. Fokus vil være på det globale Sør fordi det er der kristentroens tyngdepunkt er i 2010. Siden 1910 er misjonsbevegelsen blitt en bevegelse "from everywhere to everywhere", og kanskje det er det største som er skjedd: Den vestlige kristenheten (Christendom) er blitt til et globalt Guds folk.

Edinburgh 1910 nedsatte en "continuation committee" - faktisk det eneste vedtaket som

ble tatt i løpet av hele konferansen. 1910 ble dermed starten på en bred økumenisk bevegelse som i 1921 resulterte i opprettelsen av the International Missionary Council (IMC). Siden fulgte så på rad og rekke de andre økumeniske organer: Faith and Order, Life and Work, og Kirkenes Verdensråd (WCC) fra 1948. I 1961 fikk vi en integrasjon av IMC og WCC som førte til opprettelsen av Commission on World Mission and Evangelism (CWME). Dette resulterte i frykt for at det kirkelige ville erstatte misjon og evangelisering. Resultatet ble dannelsen av Lausanne-bevegelsen (The Lausanne Committee for World Evangelization (1974)). Denne bevegelsen må derfor også ses som en direkte fortsettelse av Edinburgh 1910 hva angår anliggendet for verdens-evangelisering. Kan hundreårsfeiringen brukes som en anledning for begge disse strømmer til i fellesskap å se på arven fra 1910? "Both 'ecumenical' and 'evangelical' today have their roots in Edinburgh 1910. If each will go back to the pit whence both were dug, each may understand both themselves and the other better." (Andrew Walls, *The Missionary Movement in Christian History: Studies in the Transition of Faith*, 1996)

Både den økumeniske og den evangelikale bevegelsen er jo tradisjoner som hører hjemme i forrige århundre. Siden da er det oppstått nye bevegelser som utfordrer oss til å tenke nye paradigmer for det 21. århundre: den pentekostale vekkelsen (deltok ikke i 1910), den karismatiske vekkelsen og African Instituted/Independent Churches. Kan disse bidra til å skape samtaler på nye måter?

På samme måte som i 1910 befinner vi oss i dag mitt i en overgang (transition) - i en såkalt *liminal* (grenseliknende) periode. Vi har bruk for nye modeller for å tolke og gi sammenheng til nye misjonsmønstre for et nytt århundre. Wilbert Shenk sier: "Renewal will not come by way of incremental revisions of structures and liturgies inherited from the past" (*Mission, Renewal and the Future of the Church*, IBMR, no. 4, 1997). Det trengs nye vinsekker; ikke for nostalgis skyld, men for å ta høyde for en ny tid. Det handler om å gjøre for vårt århundre hva Edinburgh gjorde for det 20 århundre: å fange en visjon og sette en dagsorden som kan gi retning for og energi til misjon. Og vi har i

dag midlene langt ut over hva Edinburgh hadde.

Edinburgh 2010 skal derfor brukes som base for dette. I 1910 hadde man 8 forberedende kommisjoner; i dag har vi ni kommisjoner som hver arbeider med et hovedtema for misjon i det 21. århundre.

1. *Foundations for mission*
2. *Christian mission among other Faiths*
3. *Mission and post-modernities*
4. *Mission and power*
5. *Forms of missionary engagement*
6. *Theological education and formation*
7. *Christian communities in contemporary contexts*
8. *Mission and unity - ecclesiology and mission*
9. *Mission spirituality for the Kingdom of God*

I skandinavisk sammenheng har man, i regi av Egede Instituttet, arbeidet med misjon og post-modernitet. Videre har vi fra Skandinavia deltatt svært aktivt i arbeidet med "Christian Mission among Other Faiths" og "Forms of Missionary Engagement". Jeg er selv leder av gruppen som koordinerer det internasjonale studiearbeid til alle ni kommisjoner, med deltagelse fra hele verden og alle trossamfunn. I starten av 2010 vil det foreligge en større bok med et omfangsrikt kapittel fra hver kommisjon. I tillegg arbeider flere av kommisjonene med å samle materiale til selvstendige publikasjoner, og det er planer om å gi ut materiale fra flere av de regionale og nasjonale konsultasjonene (f.eks. foredragene fra et symposium i april på Fjellhaug skoler). I alt vil Edinburgh-2010-serien omfatte 10-12 bøker. Deler av dette materialet er allerede forsøkt kanalisert inn i de ulike internasjonale konferanser som skal avholdes neste år - især Edinburgh, Cape Town, Tokyo, Stuttgart, Latin-Amerika og Boston.

Dype tanker og modig handling- veimerker for misjon i det 21. århundre

I Edinburgh kom ikke bare teoretikerne sammen. Konferansen var preget av "the common living convictions of practical men and women who are working together for the evangelization of the world" (Kathleen Bliss i *Keith Clements, Faith on the Frontiers: A Life of J.H. Oldham*, 1974). Derfor merket man

også et hjerte som banket: Misjonens ærend har hast og handler om handling. Man ba om at "the Church, dominated by a fresh vision of an unevangelized world and of that coming ecumenical, Christ-redeemed, triumphant multitude whom no man can number, may consecrate herself, as never before, to the sublime task of making Christ known and loved and obeyed by all men." (fra *The History and Records of the Conference*, 9 vols.) Kan 2010 også bidra til at vi finner tilbake til dette bankende hjertet?

På internasjonalt plan har en rekke kirker gått sammen i et "general council" i arbeidet med ovennevnte studieprosesser. Som i 1910 håper man at disse prosessene kan bidra til å sette opp veimerker for misjon i det 21. århundre. I tillegg vil man i fellesskap arrangere en mindre jubileumsfeiring i Edinburgh den 2.-6. juni. Medlemmene i dette rådet omfatter Kirkenes Verdensråd, World Evangelical Alliance, Lausanne-bevegelsen, World Alliance of Reformed Churches, Det lutherske Verdensforbund, Den anglikanske kirke, Global Christian Forum, Vatikanet, Den ortodokse kirke, Baptist World Alliance, World Methodist Council, pinsevenner, adventister, afrikanske uavhengige kirker med flere. Fra norsk side deltar misjonsorganisasjonen Areopagos aktivt i planleggingen og i arbeidet med de 9 studieprosessene (se www.edinburgh2010.org).

Howdan kan vi i Norge feire slik at vi sammen søker en retning for misjon og kirke i et nytt århundre?

Med tilhørighet til ulike kirkelige tradisjoner tror vi at uten Edinburgh 1910s utfordring til misjon ville kristentroens rolle som verdensreligion ha sett annerledes ut. I stor grad som en frukt av misjonens arbeid finner vi i dag levende og tallrike uttrykk for kristentroen på alle seks kontinenter. Til tross for mange svakheter var Edinburgh 1910 med på å legge grunnen for at kristentroen i dag er en verdensvid tro.

Økumenikk, Ungdom og "Sør-evaluering"

Imidlertid handlet Edinburgh 1910 på mange måter om et vestlig, protestantisk syn på og planer for misjon i det globale Sør, i stor grad

uten at det globale Sør selv deltok. Kunne vi et hundre år etter tenke omvendt og invitere Sør til å evaluere oss og slik gi oss inspirasjon og utfordringer til veien videre?

Edinburgh 1910 så på seg selv som økumenisk selv om katolikker, ortodokse og pinsevenner ikke ble invitert. Sammen med andre kristne spiller alle tre kirker en sentral rolle i misjon i dag og i de internasjonale forberedelser til feiringen. Det samme gjelder i hjemlig sammenheng.

En feiring i 2010 må gi stort rom for innspill fra unge i Norge. Vi trenger deres drømmer og håp for misjon i dag og i morgen. Edinburgh 2010 må gi stemme til en ny generasjon. Derfor har vi satt i gang en studieprosess for unge missiologer og studenter om temaer knyttet til misjon i vårt nye århundre. Denne ungdomsdeltakelsen vil fokusere på nye måter å være kirke på (misjonale kirke). Innspill herfra vil være en viktig komponent i feiringen i Norge.

Hovedfokus for den hjemlige feiring blir imidlertid *en Sør-evaluering av misjon og kirkens rolle i misjon i Norge*. Mellomkirkelig Råd, Norges Kristne Råd og Norges råd for misjon og evangelisering (NORME) har, i samarbeid med Egede Instituttet og Areopagos, invitert et team fra Sør til å begynne en prosess for en slik evaluering. Dette teamet er satt sammen av personer som kjenner vår situasjon og har bred erfaring innen misjon. Teamet har økumenisk bredde med personer både fra pinsebevegelsen, luthersk tradisjon og den ortodokse kirke. Dette teamet har begynt sitt arbeid og er i kontakt med hverandre. Teamet omfatter personer fra Madagaskar, Hong Kong, Sør-Korea og Hellas. Teamet vil samtidig ha nær kontakt med en norsk referansegruppe som formulerer spørsmål og emner som vi i vår sammenheng ønsker at teamet skal jobbe med underveis til 2010. Den norske gruppen vil også utfordre til at flere i Norge tar inn i programmet emner og spørsmål om misjon i går, i dag og i morgen, i møter, undervisning og konferanser.

Formålet med en slik Sør-evaluering er å bidra til følgende:

- En bred, økumenisk samtale om kirkens vitnesbyrd i Sør og Nord i det 21. århundre.
- Norske kirke- og misjonsledere vil bli in-

spirert av hva som skjer innen kirker i det globale Sør.

- Kristne i Norge vil bli utfordret til misjon og evangelisering lokalt, nasjonalt og i den globale sammenheng.
- Sammen med søstre og brødre fra det globale Sør vil vi bekrefte det bibelske kallet til misjon og evangelisering.

Kan vår feiring på en tidssvarende måte resultere i nye skritt og nye initiativer? Ellers er det ikke Edinburgh 1910 vi feierer. Derfor er det viktig at missiologer og praktikere jobber sammen, slik at man kan si som John Mott sa ved avslutningen av 1910: "The end of the planning is the beginning of the doing".

Hva blir så hovedtemaer for misjon i det 21. århundre?

- Kristentroens tyngdepunkt er i det globale Sør. Allerede nå ser vi hvordan Vesten er blitt en misjonsmark. Konstantins "kristenhet" er en saga blott; også vi i Norge har begynt å forstå at det siste årtusens kirkemodeller, soknestrukturer og teologisk utdanning må endres radikalt i en misjonssituasjon.
- Troens folk er på vandring. Slik har det alltid vært; i dag går veien i hovedsak fra Sør til Nord. Migrasjon er kanskje den viktigste misjonsbevegelsen i vår tid i det hele tatt. I mange av Europas storbyer er det flere immigrantkristne til gudstjeneste om søndagen enn landets egne. 40 % av alle gudstjenestefeirende i København er innvandrere. Skal "Ordet vende tilbake" til oss "nasjonale" via kristne innvandrere?
- Det globale Sør er de fleste steder også det fattige sør. Vil de fattige, de marginaliserte, de maktesløse bli vår tids viktigste misjonsnærer? Speiler de langt mer autentisk evangeliets sårbarhet og en korsfestet kirke enn rike kristne og mektige kirkesamfunn har gjort det?
- I Vesten vil mange trenge å høre evangeliet på nytt, som om det var første gang de hørte det; og for et økende antall mennesker i vår kontekst vil det faktisk være første gang. Kall det re-evangelisering eller trosopp-læring. I områder som Øst-Tyskland og Frankrike er troen blitt såpass hjemløs at man like gjerne kan begynne forfra.
- Store deler av vår verden er blitt post-

moderne; vi har mistet "den store fortellingen"; livet handler om min historie og om de mange små sannheter. Blir dette den store nye kulturbarrieren for formidlingen av evangeliet i et nytt århundre?

- Dette århundre blir det pentekostale århundre. Det er pentekostalt pregede kirker som vokser; også etablerte kirker som den lutherske og romersk-katolske vokser der de karismatiske gaver og ytringer får plass. Mye på godt, men ikke problemløst der herlighetsteologien tar overhånd, eller der evangeliet blir en slags magi eller mantra.

Feiringen av Edinburgh 1910 skal gi oss kunnskap, visdom, frimodighet og visjon til å gå inn i slike utfordringer i et nytt århundre. De som var med i 1910, opplevde en slik visjon og frimodighet. Ganske visst ble mye av det de planla, annerledes - fordi misjonens Herre er annerledes - og mye av hva vi måtte planlegge, vil sikkert også bli annerledes. Likevel var Edinburgh 1910 med til å forme misjonstenkningen i det 20. århundre og til å sette i bevegelse den økumeniske utvikling opp til i dag.

(Det er som forberedelse for Edinburgh 2010 kommet ut en bok om historien: Brian Stanley, *The World Missionary Conference, Edinburgh 1910*, Grand Rapids/Cambridge, William Eerdmans Publishing Company).

FRA BOKFRONTEN

Når det regner på præsten

- en kulturhistorie om sogneprester og sognefolk 1550-1750.

Av Morten Fink-Jensen og Charlotte Appel (2009).

Når det regner på præsten forteller åtte historier om prester og deres sognefolk, fra den tiden Danmark og Norge var ett rike. Bokens prester arbeider forskjellige steder i Danmark og står på ulike måter i relasjon til sine omgivelser. De preges også alle av den tiden de virker i, både i teologisk og sosial forstand. Leserne får møte Rasmus Revarius, prest og forfatter i København og på Lolland i et nyreformert Danmark, deretter fire prester som virker i det 17. århundre, og til sist tre prester som har sin tjeneste frem mot midten av det 18. århundre. De to første kapitlene kan leses som historier om sognepresten og hans oppgave etter reformasjonen, mens de seks siste beretter om prester som på ulike måter kommer ut for spesielle - og innimellom ganske dramatiske - situasjoner. Om man er interessert i spesielle lokaliteter eller emner, kan de enkelte kapitler leses hver for seg. Boken kan også leses som en sammenhengende historisk fortelling.

Denne boken inviterer leseren inn i den enkelte sogneprestens hverdag. Det er nærmest slik at vi får følelsen av å være en del av de åtte prestenes lokale miljøer. Prestene betegnes nesten gjennomgående med fornavn, og det samme gjelder mange av de personene de er nødt til å forholde seg til. Den presenterer livlige miljøskildringer, og den gir omskriv-

inger av originalkilder og rikelig med illustrasjoner. Her finnes også kuriosita som bør vekke leserens oppmerksomhet. Selv om boken bygger på nærlesning av manuskripter og dokumenter fra prestene selv og i så måte må betraktes som en solid mikrohistorisk studie, fremstiller den sitt materiale i oversiktlig og lettest form. Boken forteller kort og godt *historier* - på en levende måte. Forfatterne Morten Fink-Jensen og Charlotte Appel har klart den bragd å formidle godt - til en bredere lesergruppe enn (kirke- og kultur-)historikere i academia. Dens flytende språk og Danmark-Norges felles historie gjør også at boken bør interessere lesere her til lands. Prestene i boken var da tross alt utdannet på samme sted som de fleste av prestene som hadde sitt virke her i Norge.

Når det regner på præsten har karakter av å være en kulturhistorisk skildring mer enn en teologihistorisk studie. Det lover da også dens tittel. Hensikten er å fremstille presten som en del av lokalsamfunnet, og å belyse hvilken rolle presten har i forhold til sine sognebarn. Vi blir presentert for en prest, Jørgen Friis, som på grunn av sin forkynnelse kommer i klammeri med egnens adel og derav mister sin stilling, en annen, Ole Bjørn, som må takle et stadig stigende antall besatte i sitt sogn. Slik fortsetter

historiene. Fremstillingene vektlegger først og fremst de sosiale og kulturelle relasjoner; de viser hvordan sosiokulturelle betingelser konkret påvirker, preger og legger bånd på den enkelte prest. Den formidlede teologien - prestenes forkynnelse - fungerer nærmest bare som en forklaring på hvordan ting har blitt som de har blitt. Unntatt fra dette er kanskje de to første fremstillingene, hvor hovedintensjonen er å fremstille Niels Hemmingsen-disippelen Revarius' forfatterskap og å belyse den daglige forvaltningen av sakramentene (historien om Anders Perlestikker). Likevel ligger de teologihistoriske forandringene under og gir alle åtte fortellingene et fundament.

Fremstillingen slutter ved opplysningstidens innmarsj, og dermed slutter den også ved et

vannskille i forholdet mellom prest og menighet. De endringer som skjer fra 1750 og utover i det påfølgende århundre, forandrer mange presters syn på både kristendommen og deres prestekall. Samtidig gir moderniseringen den lokale presten nye muligheter. Om Jørgen Friis hadde levd to århundrer senere, hadde han kunnet danne en frimenighet. I det 19. århundre hadde staten et langt løsere grep rundt kirke og tro enn den hadde på 1600-tallet. Det fantes nå mer enn én fortolker av Guds ord.

Som en fortelling om en viktig del av den felles dansk-norske kultur- og kirkehistorie henvender boken seg til en bred krets av lesere, både med og uten teologisk utdanning.

Merethe Roos

Nyhet!

August Bolstad

DEN TRETTENDE DISIPPELEN

Noveller

Tekster skrevet med innlevelse og varsomhet om vandringen i troens og tvilens landskap.

"Forfatteren skriver godt og fører et lett og uanstrengt språk, som noen ganger er nærmest suggererende. Dette er god og lodig litteratur."

Hans Rognstad

Kr 248,-

Avenir Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

SØNDAGSTEKSTEN

Arnt H. Jerpstad, Rolf G. Heitmann og Knud Jørgensen

2. søndag etter Kristi åpenbaringsdag

17. januar 2010

Lesetekst: Jer 17,12-14, Åp 22,16b-17

Prekentekest: Joh 4, 5-26

I tekstene for denne søndagen får vi se litt av Jesu storhet og herlighet. Prekentekesten er en av våre kjæreste og mest brukte tekster. Vi får møte Jesus som livgiveren som kommer til oss med det levende vann, vannet som aldri mister sin kraft! Vi møter også diakonen Jesus som møter de utstøtte og marginaliserte med respekt og kjærlighet. På denne måten åpenbarer han seg for oss.

Jesus var på veg til Galilea. Den raskeste veien fra Judea til Galilea gikk gjennom Samaria. Veien opp til Samaria var bratt, og det var midt på dagen, i den 6. timen; klokka var 12. På veien mellom Judea og Samaria ligger byen Sykar som i dag heter Askar. Det sies at Jakobs brønn kan finnes der ennå i dag. Veien opp til Sykar er bratt, og det er varmt. Det er mennesket Jesus vi møter, i kjøtt og blod. Sliten, svett, sulten og tørst! Det høres ikke mye guddommelig ut. Jesus var fullt og helt menneske. Han hadde de samme behov som sine disipler.

Samtalen med den samaritanske kvinnen, som Jesus senere kommer opp i, ser ikke ut til å være planlagt. Det var i alle fall ikke derfor han var kommet dit. Målet for reisen var Galilea. Jesus viser oss på denne måten hvordan vi bør benytte de mulighetene livet gir oss, til å fortelle om han i ord og handling.

Samaritanerne var et folk jødene ikke ville bli sett sammen med. Av jødene ble de sett på som et gudløst blandingsfolk. Dette hindrer imidlertid ikke Jesus i å be den samaritanske kvinnen om å få drikke. Disiplene var gått for å kjøpe mat, og Jesus er alene sammen med kvinnen. Etter dette ser det ut som Jesus glemmer sin egen tørst, han blir mer opptatt av å gi kvinnen levende vann.

Vann er for oss nordmenn noe vi tar for gitt. Slik er det ikke rundt omkring i verden. Rent vann er en verdifull ressurs. Mange har sagt at 3. verdenskrig vil bli en kamp om vannressurser. I følge FN dør omtrent 6000 barn hver eneste dag av sykdommer som oppstår på grunn av mangelen på rent drikkevann, utilfredsstillende sanitære forhold og dårlig hygiene - dette tilsvarer at 20 jumbojetfly styrter hver dag. I Kina, India og Indonesia dør dobbelt så mange mennesker av diaré som av HIV og aids. (Kilde: FN-sambandet)

For oss som dusjer hver dag, og som bare kan skru på kranen og drikke, er dette vanskelig å forstå. Når Jesus snakket om levende vann, en kilde som gjorde at man aldri ble tørst igjen, ga det en sterk mening for kvinnen.

Samtalen som startet med at Jesus ber om å få drikke, er en studie i samtaleteknikk. Jesus utfordrer og forundrer. Kvinnen er åpenbart forundret over at en jøde vil snakke med henne. At kvinnen henter vann midt på dagen, er også sannsynligvis et tegn på at hun ikke vil bli sett av andre kvinner i landsbyen. Det vanlige var å hente vann tidlig om morgenen. Kanskje var

det på grunn av det livet hun har levd; kanskje var hun utstøtt også av sine egne. Dette hindrer imidlertid ikke Jesus i å komme med sitt budskap. Han viser med all tydelighet at han bryr seg om henne og hennes liv.

Hvordan forholder vi oss til de utstøtte? Hva gjør menigheten vår for å komme de marginaliserte i møte? Og hvordan forholder vi oss til de millioner av fattige og marginaliserte i verden. Jesus viser oss her et sterkt eksempel. Han behandler denne kvinnen på samme måte som han hadde gjort med hvem som helst. Med respekt og interesse.

Etter at Jesus har bedt om vann, og kvinnen overrasket lurer på hvordan han kan spørre henne om drikke, vender han samtalen. «Om du hadde kjent Guds gave og visst hvem det er som ber deg om drikke, da hadde du bedt ham, og han hadde gitt deg levende vann.» Den samaritanske kvinnen spør Jesus om han tror han er større enn sin stamfar Jakob. Det var han som ga denne brønnen. Da svarer Jesus at «Den som drikker av dette vannet, blir tørst igjen. Men den som drikker av det vannet jeg vil gi, skal aldri mer tørste. For det vannet jeg vil gi, blir i ham en kilde med vann som veller fram og gir evig liv.» Kvinnen tror selvsagt at det er VANN det er snakk om, og svarer at det vil hun gjerne ha! Hun ser for seg å slippe disse turene midt på dagen til brønnen. Men igjen vender Jesus samtalen. Nå utfordrer han henne. Han viser seg som en profet for henne. Går rett inn på et sårt punkt i livet hennes. Hun har hatt fem menn. Jesus får godhet for kvinnen. Jesu kjærlighet er utømmelig for syndere! Som det står i Rom 5,20: "Der synden ble stor, ble nåden enda større."

Jesus åpenbarer seg for kvinnen og forteller henne at det er han de har ventet på. Han er Messias, han som skal komme. Nok en gang åpenbarer Jesus seg for de minste blant de minste. Det gjorde han helt fra starten av sitt virke. Han kom til de fattige. De første som fikk møte det lille Jesusbarnet, var ikke konger eller vismenn. Det var først gjeterne som fikk møte han.

Etter møtet med Jesus ble den samaritanske kvinnen et vitne om Jesus. Hun ropte ut til folkene i landsbyen sin at hun hadde møtt en mann som kunne være Messias! Hun klarte ikke å tie om denne store opplevelsen, om

mannen som møtte henne med en helt annen kjærlighet enn hun tidligere hadde sett. Igjen ble det en av de marginaliserte som fikk gå med budet om ham.

Misjon starter i oss selv, det starter i menigheten. Vi som har møtt Jesus og hans herlighet ønsker å formidle dette til andre mennesker. Jesus tydelige eksempel er at vi skal møte våre medmennesker med respekt og kjærlighet.

Salmeforslag:

Norsk Salmebok:

711 Du viste oss veien til livet
272 Hellig, hellig, hellig!
669 Kjærlighet fra Gud
423 Jesus, det eneste, helligste

Fra Salmer 97

261 Jesus, det eneste, helligste

ARNT H. JERPSTAD
Generalsekretær, Misjonsalliansen

Vingårdssøndagen

24. januar 2010

Prekentekest: Luk 7,7-10

Lesetekster: 5 Mos 8,7+11-18 og 1 Kor 3,4-11

Vingårdssøndagen

Vingårdssøndagen ble for flere år siden introdusert som Israelsmisjonens dag i kirkeåret. Bakgrunnen for dette er at vingården er et velkjent bilde i Bibelen på Israel som Guds folk. I den store sangen om Herrens vingård (Jes 5,1-7) bekreftes og tolkes utvelgelsesberetningene fra 2 Mos 19,5f og 5 Mos 7,6ff. "Vingården til Herren, Allhærs Gud, det er Israels hus." (Jes 5,7)

For det første understrekes det at utvelgelsen ensidig er begrunnet i Guds kjærlighet. Det er ikke noe ved Israel som kvalifiserer dem til en særskilt status. Derfor hører vi også at Guds vingård er noe Gud vil stelle, pleie, rense og vokte som. Ja, til tider må den legges helt øde.

Det andre som understrekes er at utvelgelsen innebærer en ny gudsrelasjon. Israel kalles Guds eiendomsfolk. Dette gir Israel en særstilling, men forplikter samtidig til lydighet mot deres Herre. Derfor har utvelgelsen primært sikte på tjeneste. Israel ble ikke utvalgt for sin egen skyld, men som Guds tjener i verden.

Når Jesus bruker vingårdsmotivet i sine lignelser, er det denne bakgrunnen som klinger med. Han taler til det Israel som er bevart og renset, og som fortsatt skal realisere Guds kall og oppdrag. Paulus understreker at ikke alle israelitter tilhører "det virkelige" Israel. (Rom 11,6) Slik bare en rest i Israel ble bevart gjennom ørkenen og på profeten Elias tid, slik er det også bare en rest i det jødiske folk som vil bære utvelgelsens kall videre. Den rest som er valgt ut av nåde. (Rom 11,5) Derfor er vingårdslignelsen i Matt 20 primært disippelundervisning overfor de jøder som vil følge Jesus og hans kall.

NT taler ikke bare om Israel. Ved Jesu forsoning er grensene mellom Israel og folkene revet. (Ef 2,11ff) Vi som stod utenfor utvelgelsen, er blitt medborgere i gudsfolket og har dermed både fått del i loftene og oppdraget. Det er det utvidede gudsfolk av Jesus-troende jøder og frelste hedninger som sammen utgjør Herrens vingård. Det er oss han vil bevare og

rense, danne og utruste - som menighet og som enkeltindivider.

Vingårdssøndagen gir oss anledning til å understreke kontinuiteten i gudsfolket, slik dette kommer til uttrykk gjennom det bevarte Israel, i dag representert ved Jesus-troende jøder.

Teksten og prekenen

Vingårdsbegrepet er ikke brukt i vår tekst. Like fullt er det denne tematikken som klinger i bakgrunnen. Det er den lydige og forpliktende tjeneste, basert på Guds nåde og kjærlighet som er hovedmotiv.

Teksten høres umiddelbart ut både som umoderne og diskriminerende. Den synes å bryte fundamentalt med god ledelsesfilosofi og medarbeideromsorg. Arbeidsrelasjonen synes å bære preg av maktbruk og autoritar ledelse. Takk, oppmuntring og motiverende ledelse synes å være fremmedord.

En rett forståelse av teksten må derfor forstås på bakgrunn av hva teksten ikke vil si. Lignelsen taler ikke primært om Guds syn på tjenesten eller tjeneren, men snarere om tjenerens holdning og syn på sin Herre og den oppgave som er pålagt. Det er vi som skal si til oss selv: "Vi er uverdige, og har bare gjort det vi er skyldige til." (v 10) Utgangspunktet er nemlig at vi tilhører husets folk, Guds vingård, enten vi har vært der fra begynnelsen av eller er podet inn på det gode tre som utenforstående ville kvister. (Rom 11,17ff) Denne tilhørighet er ufortjent og bare begrunnet i Guds kjærlighet og nåde. Derfor følger også lignelsen andre lignelser som nettopp understreker hvordan Gud setter alt inn på å bevare og redde sitt folk. Han vil frelse og bevare de bortkomne i Israel. (15,6.24) samtidig som innbydelsen gjelder alle. (14,23f)

Gud er den suverene Herre i sitt hus. Tjener (doulos) er den gjennomgående karakteristikken av oss som ved hans nåde er husfolk. Det gjelder hele folket, (Jes 42,19 og 49,6) men også enkeltpersoner som Moses (5 Mos 34,5) og tempelbyggerne. (Esr 5,11)

Et fullt perspektiv på tjenesten og tjenesteforholdet får vi bare hvis vi ser teksten i et utvidet perspektiv, også i lys av andre Jesusord. Gud er ingen slavedriver som søker den sterkeste og flinkeste til lavest mulig pris. Han

driver ikke med menneskehandel. Tvert imot. Han oppsøker det som ingen ting er, (5 Mos 7,7 og 1 Kor 1,28) og betaler den høyeste løsepenge. (Matt 20,28 og 1 Kor 7,22) Derfor blir Jesus selv den største og mest lydige tjener.

Den forløste tjener er fri og bundet på samme tid: Fri fra eget slaveri under synden, slik Israel ble befridd fra sitt fangenskap, og bundet til en ny frihet i et nytt land. Vi er blitt tjenere "for det som er rett og godt," (1 Pet 2,16) eller "slaver under den lydighet som fører til rettferdighet." (Rom 6,16)

Vår tekst handler om selverkjennelse og selvbilde. Begrepet "uverdig" tjener (achreios) kan forstås ulikt. Ordet kan brukes om det unyttige og utilstrekkelige, det som er ute av stand til å utføre det oppdrag en har fått. (Matt 25,30) I vår tekst derimot kan dette ikke være tilfelle. Tjeneren gjør nettopp det han er satt til. Han gjør det pliktoppfyllende og korrekt. Derfor er det snarere tjenerens motivasjon som prøves. Min tjeneste er ikke et middel for å oppnå fortjeneste, men snarere et takknemlig uttrykk og konsekvens av den kjærlighet jeg har møtt ved å bli en del av husfolket. En engelsk oversettelse omskriver begrepet "uverdig" med følgende ord: Jeg fortjener ingen anerkjennelse (I deserve no credit). Det er denne selverkjennelse Reichelt også uttrykker i den mest kjente av alle norske misjonssalmer: "Uverdige er jeg, Herre, kjær, å stå som lem i rikets hær." (NoS 518)

Selv om vi ikke er verdige til å kalles Guds tjenere, skal vi like fullt betrakte vår tjeneste som verdig og verdifull. Paulus sin oppsummering av oppstandelseskapittelet (1 Kor 15) understreker det: "Dere vet jo at deres arbeid i Herren ikke er forgyves". Derfor synger vi også: "Hvor er jeg sæl, som kan med liv og med sjel, tjene så nådig en Herre."

Anvendelsen

Prekenen denne dagen må gjerne understreke relasjonen mellom Herren og hans husfolk i utvelgelsens og tjenestens perspektiv. Den relasjon som ensidig er begrunnet i Guds kjærlighet og nåde, men som samtidig forplikter til lydighet og handling.

I en antinomistisk og postmoderne virkelighet der mennesker vil frigjøres fra autoriteter og forpliktelser, kan det være nødvendig å sette

de upopulære ordene plikt og skyldighet, ordre og befaling inn i et helhetlig og evangelisk perspektiv. "Dere er mine venner hvis dere gjør det jeg befaler dere," sa Mesteren. (Joh 15,15)

Det er viktig å understreke at Guds folk ikke er komplett før jøder og hedninger sammen tilhører folket i fullt tall. (Rom 11,25f) Derfor er misjon blant jøder og folkeslagene to sider som henger sammen og hører sammen. Vi utfører bare halve misjonsoppdraget om vi bare forkynder evangeliet for folkeslagene og glemmer det jødiske folk, sier Jacob Jocz.

Evangeliet forkyndes i dag for nye folkeslag. Også blant det jødiske folk skjer det en vekelse. Tallet på Jesus-troende (messianske) jøder har steget betydelig i Israel de siste årene. I dag finnes det ca 120 menigheter fordelt over hele landet.

I Den Norske Israelsmisjon er vi opptatt av å understreke enheten i Guds folk. Derfor arbeider vi for at kristne i Midtøsten kan møtes på tvers av etniske, politiske og kulturelle skillelinjer. Troen forener gudsfolket der andre setter skiller. Sterke vitnesbyrd om hvordan jøder og palestinere, israelere og arabere, bygger broer av forsoning kan du lese mer om på www.israelsmisjonen.no og www.bridebuilders.no. "Vi trodde vi tilhørte to folk, men vi oppdaget at vi tilhørte hverandre," sa en av deltakerne.

ROLF G. HEITMANN

Generalsekretær, Den Norske Israelsmisjon

Såmannssøndagen

31. januar 2010

Jer 20,7-9

Hebr 4,12-13

Mark 4,26-32

Av seg selv gir jorden grøde.

Luther skal engang ha sagt: "Mens jeg drikker mitt krus wittenbegerøl, har evangeliet sitt frie løp". Er dette den hellige dovenskapens søndag? Jeg trenger ikke å rope meg hes fra prekestolen eller fare avsted lokalt og nasjonalt. I ro og mak kan jeg drikke mitt øl - eller hva enn prester drikker - og sette min lit til Herren: "Det samme gir han sine venner mens de sover." (Sal 127,2) Begge dagens liknelser handler om dette - ikke så mye om såmannen som om riket og frø.

Denne er Bibelsøndagen, og det passer godt sammen med evangelieteksten til første rekke. (Luk 8 om såmannen) Noe av det samme finner vi i dagens episteltekst, om ordet som er levende og virkekraftig og skarpere enn noe sverd. Og i GT-teksten taler Jeremias også om Herren og hans ord som lokker og "blir meg for sterk." Men fokuset i dagens evangelietekst er mindre på ordet enn på frøet som vokser. I et misjonsperspektiv skjeller vi gjerne mellom to "bevegelser" - en *sentrifugal* hvor vi sendes ut over grensene (slik det skjer i misjonsbefalingen og i Jesu sendelse av disiplene i Apg 1: "... i Jerusalem og hele Judea, i Samaria og helt til jordens ender") og en *sentripetal* hvor det handler om at folkeslagene dras til Sion og til sentrum (slik vi møter det i Jesu tale om å være lys og salt, og når han taler hvordan han fra korset vil dra alle til seg [Joh 12,32]). Begge dagens liknelser handler om det sentripetale perspektivet i misjon.

Teksten: Gud rike, korn og sennepsfrø

V 26-29 er særstoff for Markus, mens liknelsen om sennepsfrøet også finnes hos Matteus. Begge liknelser begynner med spørsmål om Guds rike. Dette riket handler om Guds herredømme. På engelsk bruker man uttrykket "reign of God" - det som er kommet nær i Jesu komme - mens andre tenker mer i retning av "realm" og dermed på et rike som helt siden skapelsen vokser, og hvor vi er kalt til å reise opp tegn på riket (shalom). Det første handler

om den frelseshistoriske begivenhet som er midt iblant oss med Jesu inkarnasjon, liv, død og oppstandelse. Jeg mener at begge liknelser handler om det riket (reign), om hvordan det som er kommet med Jesus, vokser av seg selv og er som sennepsfrøet som bryter seg vei og blir et tre som kan bli 3-4 meter høyt.

Den første liknelsen om såkornet handler dermed helt klart om hvordan Guds rikets vekst skjer uten all ytre inngripen. Kornet vokser uten at såmannen har det minste å gjøre med det. Selvsagt kan man allegorisk begynne å argumentere for at han dog har beredt jorden, gjødslet og sådd, men liknelsen handler ikke om vårt slit, men om hva Herren gjør mens vi sover.

Noen mener at Matteus, på samme sted som liknelsen hos Markus finnes, har liknelsen om ugresset blant hveten. I så fall er det en markant forskjell: Mens liknelsen om ugresset kaller til omvendelse, kaller Jesus her til tro på at riket vokser av seg selv.

Liknelsen om sennepsfrøet knytter seg til et naturens mirakel, fra det minste frøet til treet med grener og fugler. Bildet med treet knytter seg samtidig til en jødisk forestilling om det store riket med dets vasallstater og fyrster (fugler) som kommer for å betale sin skatt til kongen. (Esek 17,22f; Dan 4,10,21) Også liknelsen om frøet handler om skapningens vekst som bilde på Guds uavhengige handling. Det som er uanselig i sin begynnelse, utfolder likevel sin kraft og sin innflytelse sterkere og sterkere - slik et gresstrå bryter vei gjennom asfalten.

Har Jesus fortalt liknelsen på samme måte som han kunne si "Vær ikke redd, du lille flokk! For det er deres Fars gode vilje å gi dere riket" (Luk 12,32)? Det kommer dager hvor det eneste dere ser er en liten flokk fattige, ulærde menn - til og med lite troende. Og dette skal forestille Guds rike! Når dagene blir slik, da skal dere huske at like lite som en kan slutte fra senneps-kornets størrelse at det hele blir puslete, like lite kan man slutte fra den lille flokk at den aldri blir stor og kraftfull. Kanskje er det tvert imot, fordi riket er "the upside/down Kingdom".

Prekenen: "Foråret så sagte kommer"

Slik er tittelen på den danske forfatterpresten Kaj Munks erindringer, skrevet midt under den

tyske okkupasjonen. Det er ingen grunn til panikk eller hyperaktivitet. Karusellen kjører fort, men kommer jo ikke av flekken; den gjør meg bare svimmel. Og hvorfor holder vi så krampaktig fast på det hele og tror bare på vår egen regi? Gikk det an bare å *la noe skje*, å redusere omdreiningsstallet? Ikke at liknelsene bare handler om naturlovene; nei, de viser til den *Herre*, som virker alt; de handler om Guds trofasthet - at hans røde tråd leder gjennom alle våre masete labyrinter. Derfor kan vi få lov til - midt i travelhet og oppgaver - å være dovne i Jesu navn.

På samme måte kan misjon ute og hjemme forvandles til mas. "Kongens ærend har hast" sa de da jeg var ung. Verdens millioner venter i mørket på han som er verdens lys! Under den klassiske misjonsperioden opp til første verdenskrig kunne man beskrive misjon som "erobring" og misjonærer som "soldater". Det kan ikke benektes at Herrens ærend somme tider ble til kristelig imperialisme og luktet fælt av triumfalisme. Det hender at man kan høre samme toner i dag - uten misjonens hastverk ender millionene i fortapelsen. Al livet har to utganger, ja, men det går samtidig an å tale om misjon som *Guds misjon (missio Dei)*. Dette perspektiv ble især aktuelt etter annen verdenskrigs ragnarok og den vestlige kristenhets fallitt. Slik ble det hovedfokus på et møte for det Internasjonale Misjonsråd i Willingen i 1951, og siden har denne forståelse av misjon vokset seg sterk innen de fleste sammenhenger. Det er ikke oss som eier misjonen; den tilhører og har sitt utspring i en Gud som helt fra skapelsen har bøyet seg ned for å komme oss i tale. Men det betyr ikke at misjonsbefalingen settes til side. Den begynner jo nettopp med å proklamere at han har fått all makt i himmelen og på jorden: "*Gå derfor...*" Dersom det ikke var slik, ga det slett ikke mening å gå i det hele tatt. Fordi misjonen er Guds misjon, sendes vi til naboen og til verdens ende. Fordi Guds korn spirer og vokser mens vi sover, fordi han lar sennepskornet vokse seg stort, er misjon evangelium og ikke lov. Og alene derfor vokser denne urten opp til å bli et tre hvor himmelens fugler kan bygge rede.

Om vi nå våger å anvende den jødiske forestillingen om treet som det store riket med de mange som valfarter til treet, kunne treet og

fuglene liknes med den verdensvide kirke og de mange folkeslagene som ikke minst i vår tid har funnet plass på kirkens grener. Er det en allegorisk utlegning? Kanskje, men slik ble ordet tolket hos kirkefedrene i patristikken. Og da handler også sennepskornet om små begynnelse. Slik har jeg selv fått oppleve Gudsrikets vekst i Etiopia og Kina. I Etiopia ble kornet sådd i tju- og trettiårene med lite resultat. På mange måter så det håpløst ut. Så kom den italienske okkupasjonen da Mussolinis armé undertrykte land og folk og forviste misjonærene. Men da de fikk vende tilbake, gikk vekkelsens brann over hele det sørlige Etiopia. Det samme skjedde under kulturrevolusjonen (1966-1976) i Kina. Kirke og tro ble rasert og utryddet. Da Tre-selvbevegelsens leder, biskop Ding, i 1977 ble spurt om det var kristne i Kina etter en slik forfølgelse var svaret nei, det trodde han ikke. Men han tok velsignet feil. I dag fylles kirker og prekensteder til bristepunktet, og man regner med at det er mer enn 100 mill kristne i landet. Slik vrimler misjonshistorien av små og store eksempler på frøet som ble til tre. Om man vil få innblikk i noe liknende i den del av verden vi i dag regner som muslimsk, kan man lese Philip Jenkins siste bok om "The Lost History of Christianity" (2008, HarperOne: New York).

Prekensisse:

Misjon som Guds misjon:

- Guds rike, korn og sennepsfrø
- Trenger vi en kristelig dovenskap?
- Kornets vekst og Guds trofasthet.
- Foråret så sakte kommer og den verdensvide kirke.

Kunne man på Sámannssøndagen invitere en misjonær utenfra eller hjemmefra til å komme med et vitnesbyrd om sennepsfrøet og treet som vokser?

Salmer til dagen:

NoS 548, 568, Salmer 97 52, 110 og 111.

KNUD JØRGENSEN

Fung. Leder i Areopagos

1.amanuensis II ved Menighetsfakultetet

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

SØKERE

Oslo bispedømme

Følgende har søkt embetet som prost i Asker prosti i Oslo bispedømme. Det er 8 søkere til embetet.

Beisvåg, Ola, Sokneprest Grorud sokn, Oslo, f. 1949

Berger, Kjell Ivar, Sokneprest i Strinda sokn, Trondheim, f. 1953

Løberg, Trond, Vikarprest i Oslo bispedømme, Oppsal menighet, Harestua, f. 1956

Naterstad, Inger Anne, Ledende studentprest i Oslo bispedømme, Oslo, f. 1961

Næsheim Gunnar, Fungerende prost i Bærum prosti, Lommedalen, f. 1954

Sigurdson, Aud, Fungerende sokneprest i Kampen sokn, Oslo, f. 1953

Spilling, Øystein, Prostiprest i Fredrikstad domprosti, Moss, f. 1950

Øksnes, Berit, Sokneprest i Skiptvet prestegjeld, Skiptvet, f. 1959

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad, kapellan Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og prost Jan Otto Myrseth.

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Red. sekr.: Eyolf Berg.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og kan sendes til ovenstående e-postadresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Halvårsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemoduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 750,- +mva
 2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 1000,- +mva
 3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 2000,- +mva
 4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 2000,- +mva
 5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2500,- +mva
 6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 3000,- +mva
 7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 5000,- +mva
- Overstående priser gjelder s/hv-annonser. Tillegg for farger: kr. 1500,- +mva

ISSN 0332-5431

